

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**
Факультет педагогічної та соціальної освіти
Кафедра початкової освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____ О. А. Кузнецова
30 серпня 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ
ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Ступінь бакалавра
Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка
спеціальність 013 Початкова освіта
Освітньо-професійна програма Початкова освіта

2021 – 2022 навчальний рік

Розробник: Білявська Тетяна Миколаївна, старший викладач кафедри початкової освіти, кандидат філологічних наук

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри початкової освіти

Протокол № 1 від «27» серпня 2021 р.

Завідувач кафедри _____ С.І. Якименко

«27» серпня 2021 р.

Програму погоджено з гарантом ОП (назва) _____ (за потреби)

Анотація

Програму вивчення нормативної навчальної дисципліни «Теорія та методика навчання мовно-літературної освітньої галузі» складено відповідно до освітньо-професійної програми спеціальності 013 Початкова освіта. У програмі висвітлено обсяг навчального матеріалу із зазначеної дисципліни, необхідне навчально-методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

Ключові слова: учитель початкової школи, мовна компетентність, літературознавча компетентність, сучасні педагогічні технології, нова українська школа.

Summary

The program of study of the normative educational discipline «Methods of teaching the Ukrainian language and literary reading in primary school» is made in accordance with the educational and professional program of the specialty 013 Primary education. The program covers the amount of educational material in this discipline, the necessary educational and methodological support, components and technology for assessing student achievement.

Key words: primary school teacher, language competence, literary competence, modern pedagogical technologies, new Ukrainian school.

1. Опис навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Нормативна	
Загальна кількість годин – 120	Спеціальність: 013 Початкова освіта	Семестр	
Тижневих годин для денної форми навчання: 2,2 аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2	Ступінь: бакалавр	4-й	
		Лекції	
		20 год.	
		Практичні, семінарські	
		30 год.	
		Самостійна робота	
		70 год.	
		Вид контролю: залік	

Мова навчання – українська

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 50 год. – аудиторні заняття, 70 год. – самостійна робота (33% / 67%).

2. Мета, завдання навчальної дисципліни та очікувані результати

Мета курсу: розкрити сутність процесу навчання української мови та літературного читання в початковій школі відповідно до державних стандартів; висвітлити сучасні наукові концепції, поняття, технології та методи навчання української мови та літературного читання в початковій школі.;

Завдання курсу:

- забезпечити засвоєння теоретичних основ методики навчання української мови та літературного читання в початковій школі;
- надати ґрунтовні знання щодо вимог шкільної програми, структури підручників;
- навчити визначати конкретні методи, прийоми та засоби навчання відповідно до навчального матеріалу.

Передумови для вивчення дисципліни: дидактика початкової освіти, дитяча література, сучасна українська літературна мова з практикумом, українська мова (за професійним спрямуванням).

Навчальна дисципліна складається з 4-х кредитів.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Знати сучасні теоретичні основи освітніх галузей, визначених Державним стандартом.

ПРН 5. Знати суть методичних систем навчання учнів початкової школи освітніх галузей/змістових ліній, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти.

ПРН 7. Застосовувати знання, уміння й навички, що становлять теоретичну основу освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти, під час розв'язування навчально-пізнавальних і професійно-зорієнтованих задач.

ПРН 10. Моделювати процес навчання учнів початкової школи певного предмету: розробляти проекти уроків та їхні фрагменти, методику роботи над окремими видами завдань, створювати методику підготовчої роботи, ознайомлення та формування уявлень і понять, вмінь та навичок з метою опанування учнями певних елементів змісту програми.

ПРН 12. Проводити уроки в початковій школі, аналізувати урок щодо досягнення його мети й завдань, оцінювати ефективність застосованих форм, методів, засобів і технологій.

1. 3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

ЗК 1. Здатність навчатися й оволодівати сучасними знаннями, зокрема, інноваційними методичними підходами, сучасними системами, методиками, технологіями навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи; чинним нормативним забезпеченням початкової освіти тощо.

ЗК 2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу, систематизації й узагальнення інформації, зокрема професійно-педагогічної, з різних джерел та формулювання логічних висновків.

ЗК-4. Здатність спілкуватися державною мовою на офіційно-діловому рівні; володіти навичками нормативного літературного мовлення (його усною та писемною формою) в різних сферах комунікації. Здатність до розуміння чужих і продукування власних програм комунікативної поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування, активній взаємодії з іншими мовленнєвими суб'єктами.

II. Фахові:

ФК 1. Здатність до застосування професійно профільованих лінгвістичних і літературознавчих знань, умінь та навичок, що становлять теоретичну основу початкового

курсу мови навчання, мови вивчення, іноземної мови, літературного читання та їхніх окремих змістових ліній. Складниками філологічної компетентності є лінгвістична, мовленнєва, літературознавча.

ФК 3. Здатність до проєктування, організації, оцінювання, рефлексії та коригування навчально-виховного процесу в початковій ланці освіти.

ФК 5. Здатність застосовувати знання, навички, вміння, настанови, стратегії та тактики комунікативної поведінки, здобутий досвід комунікативної діяльності, а також індивідуально-психологічні якості особистості задля успішного здійснення в конкретних умовах педагогічної комунікативної діяльності з молодшими школолярами, батьками, колегами.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Методика навчання української мови як педагогічна наука.

Тема 2. Методика навчання грамоти.

Тема 3. Методика вивчення фонетики, орфоепії та графіки

Тема 4. Методика вивчення розділів «Мова та мовлення», «Речення», «Текст»

Тема 5. Методика вивчення елементів лексикології

Тема 6. Методика вивчення морфології

Тема 7. Методика вивчення морфемної будови слова

Тема 8. Методика вивчення орфографії та пунктуації

Тема 9. Наукові основи методики розвитку мовлення молодших школярів.

Тема 10. Методика розвитку мовлення (синтаксичний рівень)

Тема 11. Методика розвитку мовлення (перекази, твори в початковій школі)

Програма навчальної дисципліни

Кредит I. Методика навчання української мови як педагогічна наука. Нова українська школа. Методика навчання грамоти

Тема 1. Методика навчання української мови як педагогічна наука.

Предмет та завдання курсу «Методика викладання української мови в початкових класах».

Зміст і структура курсу «Методика викладання української мови». Нова українська школа.

Структура. Навчально-методичне забезпечення. Методи навчання. Дидактичні засоби навчання. Форми навчально-виховного процесу з української мови в контексті НУШ. Типи та структура уроків з української мови в початковій школі. Інтегровані уроки.

Тема 2. Методика навчання грамоти.

Психолого-педагогічні та лінгвістичні основи методики навчання грамоти. Порівняльно-критичний аналіз методів навчання грамоти. Принципи побудови підручників з навчання грамоти. Сучасний звуковий аналітико-синтетичний метод навчання грамоти. Прийоми звукового аналізу й синтезу. Добукварний період навчання грамоти. Букварний період навчання грамоти. Післябукварний період навчання грамоти.

Кредит II. Методика вивчення основних мовних розділів

Тема 3 Методика вивчення фонетики, орфоепії та графіки

Методика ознайомлення з голосними та приголосними звуками. Правила літературної вимови мовних звуків. Методика формування умінь літературної вимови. Звуковий та звуко-буквений аналізи, методика їх проведення. Методика вивчення теми «Склад», «Наголос».

Тема 4. Методика вивчення розділів «Мова та мовлення», «Речення», «Текст»

Методика формування уявлень про мову та мовлення. Методика вивчення розділу «Текст». Робота над текстом у 1–2 класах. Робота над текстом у 3–4 класах. Методика вивчення розділу «Речення». Методика формування початкових уявлень про речення та його ознаки. Вивчення типів речень за метою висловлення та інтонацією. Робота над засвоєнням понять «основа речення», «головні члени речення». Робота над засвоєнням синтаксичного зв’язку між членами речення. Вивчення однорідних членів речення. Ознайомлення зі складним реченням.

Тема 5. Методика вивчення елементів лексикології

Лінгводидактичні основи методики роботи над словом. Робота над засвоєнням лексичного значення слова. Робота з багатозначними словами. Засвоєння молодшими школярами явища омонімії. Робота з синонімами. Вивчення антонімів. Елементи фразеології в початковій школі. Види вправ з лексики та методика їх проведення. Методика проведення лексичного розбору слова в початковій школі. Словникова робота в початковій школі. Типи лексичних помилок, шляхи запобігання їм. Діалектна лексика у мовленні молодших школярів. Методика роботи з діалектизмами та русизмами.

Кредит III. Методика вивчення основних мовних розділів

Тема 6. Методика вивчення морфології

Етапи та методика формування граматичних понять. Методика вивчення іменника в початковій школі. Методика вивчення прикметника в початковій школі. Методика вивчення займенника в початковій школі. Методика вивчення числівника в початковій школі. Методика вивчення дієслова в початковій школі. Методика вивчення прислівника в початковій школі. Методика вивчення службових частин мови в початковій школі. Морфологічний розбір та методика його проведення в початковій школі.

Тема 7. Методика вивчення морфемної будови слова

Лінгвістичні засади методики вивчення морфеміки та словотвору в початковій школі. Етапи вивчення морфемної будови слова в початковій школі. Вивчення основи слова та закінчення. Вивчення значущих частин слова. Вивчення кореня слова. Вивчення префікса. Вивчення суфікса.

Тема 8. Методика вивчення орфографії та пунктуації

Орфографія як предмет вивчення. Поняття про орфограму. Вивчення фонетичних написань. Вивчення морфологічних написань. Вивчення семантичних написань. Вивчення історичних написань. Умови формування в учнів орфографічної грамотності. Правила правопису. Робота над їх засвоєнням. Види правописних вправ. Методика проведення правописних вправ. Диктанти. Орфографічний розбір. Словникова робота в процесі вивчення орфографії. Орфографічні помилки та робота над ними. Особливості вивчення фонетики та орфографії в контексті діалектного впливу. Робота над пунктуацією на уроках рідної мови. Пунктуаційні помилки. Робота над ними.

Кредит IV. Методика розвитку мовлення

Тема 9. Наукові основи методики розвитку мовлення молодших школярів

Види мовлення. Структура та зміст програми з розвитку мовлення. Робота з розвитку мовлення на орфоепічному рівні. Роботи з розвитку мовлення на лексичному рівні.

Тема 10. Методика розвитку мовлення (синтаксичний рівень)

Методика роботи словосполученням та реченням. Типові помилки в побудові словосполучень та речень. Культура мовлення.

Тема 11. Методика розвитку мовлення (перекази, твори в початковій школі)

Розвиток мовлення школярів на рівні тексту. Текст як лінгвістичне поняття. Формування умінь розкривати тему та основну думку тексту. Формування уміння добирати матеріал для висловлювання. Добір матеріалу за картиною. Добір матеріалу за текстом. Формування уявлень про семантико-композиційну структуру тексту. Види переказів та методика роботи над ними. Методика роботи над усним та писемним твором. Аналіз учнівських творів.

3. Структура навчальної дисципліни **Денна форма навчання**

Назви кредитів і тем	Кількість годин			
	Усього	у тому числі		
		л	пр	ср
Кредит І. Методика навчання української мови як педагогічна наука. Методика навчання грамоти				
Тема 1. Методика навчання української мови як педагогічна наука	14	2	2	10
Тема 2. Методика навчання грамоти	16	2	6	8
Усього годин за кредит 1:	30	4	8	18
Кредит ІІ. Методика вивчення основних мовних розділів				
Тема 3. Методика вивчення фонетики, орфоепії та графіки	10	2	2	6
Тема 4. Методика вивчення розділів «Мова та мовлення», «Речення», «Текст»	10	2	2	6
Тема 5. Методика вивчення елементів лексикології	10	2	2	6
Усього годин за кредит 2:	30	6	6	18
Кредит ІІІ. Методика вивчення основних мовних розділів				
Тема 6. Методика вивчення морфології	10	2	2	6
Тема 7. Методика вивчення морфемної будови слова	10	2	2	6
Тема 8. Методика вивчення орфографії та пунктуації	10	2	2	6
Усього годин за кредит 3:	30	6	6	18
Кредит ІV. Методика розвитку мовлення				
Тема 9. Наукові основи методики розвитку мовлення молодших школярів.	10	2	2	6

Тема 10. Методика розвитку мовлення (лексичний, синтаксичний рівень)	10		4	6
Тема 11. Методика розвитку мовлення (перекази, твори в початковій школі)	10	2	4	4
Усього годин за кредит 4:	30	4	10	16
Усього годин:	120	20	30	70

4. Теми лекційних занять Денна форма навчання

Кредит I. Методика навчання української мови як педагогічна наука. Методика навчання грамоти	
Тема 1. Методика навчання української мови як педагогічна наука	2
Тема 2. Методика навчання грамоти	2
Усього годин за кредит 1:	4
Кредит II. Методика вивчення основних мовних розділів	
Тема 3. Методика вивчення фонетики, орфоепії та графіки	2
Тема 4. Методика вивчення розділів «Мова та мовлення», «Речення», «Текст»	2
Тема 5. Методика вивчення елементів лексикології	2
Усього годин за кредит 2:	6
Кредит III. Методика вивчення основних мовних розділів	
Тема 6. Методика вивчення морфології	2
Тема 7. Методика вивчення морфемної будови слова	2
Тема 8. Методика вивчення орфографії та пунктуації	2
Усього годин за кредит 3:	6
Кредит IV. Методика розвитку мовлення	
Тема 9. Наукові основи методики розвитку мовлення молодших школярів.	2
Тема 11. Методика розвитку мовлення (перекази, твори в початковій школі)	2
Усього годин за кредит 4:	4
Усього годин:	20

**5. Теми практичних занять
Денна форма навчання**

Кредит І. Методика навчання української мови як педагогічна наука. Методика навчання грамоти	
Тема 1. Методика навчання української мови як педагогічна наука	2
Тема 2. Методика навчання грамоти	6
Усього годин за кредит 1:	8
Кредит ІІ. Методика вивчення основних мовних розділів	
Тема 3. Методика вивчення фонетики, орфоепії та графіки	2
Тема 4. Методика вивчення розділів «Мова та мовлення», «Речення», «Текст»	2
Тема 5. Методика вивчення елементів лексикології	2
Усього годин за кредит 2:	6
Кредит ІІІ. Методика вивчення основних мовних розділів	
Тема 6. Методика вивчення морфології	2
Тема 7. Методика вивчення морфемної будови слова	2
Тема 8. Методика вивчення орфографії та пунктуації	2
Усього годин за кредит 3:	6
Кредит ІV. Методика розвитку мовлення	
Тема 9. Наукові основи методики розвитку мовлення молодших школярів.	2
Тема 10. Методика розвитку мовлення (лексичний, синтаксичний рівень)	4
Тема 11. Методика розвитку мовлення (перекази, твори в початковій школі)	4
Усього годин за кредит 4:	10
Усього годин:	30

**6. Самостійна робота
Денна форма навчання**

Кредит І. Методика навчання української мови як педагогічна наука. Методика навчання грамоти	
Тема 1. Методика навчання української мови як педагогічна наука	10
Тема 2. Методика навчання грамоти	8
Усього годин за кредит 1:	18
Кредит ІІ. Методика вивчення основних мовних розділів	

Тема 3. Методика вивчення фонетики, орфоепії та графіки	6
Тема 4. Методика вивчення розділів «Мова та мовлення», «Речення», «Текст»	6
Тема 5. Методика вивчення елементів лексикології	6
Усього годин за кредит 2:	18
Кредит III. Методика вивчення основних мовних розділів	
Тема 6. Методика вивчення морфології	6
Тема 7. Методика вивчення морфемної будови слова	6
Тема 8. Методика вивчення орфографії та пунктуації	6
Усього годин за кредит 3:	18
Кредит IV. Методика розвитку мовлення	
Тема 9. Наукові основи методики розвитку мовлення молодших школярів	6
Тема 10. Методика розвитку мовлення (лексичний, синтаксичний рівень)	6
Тема 11. Методика розвитку мовлення (перекази, твори в початковій школі)	4
Усього годин за кредит 4:	16
Усього годин:	70

7. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Не передбачено.

8. Форми роботи та критерії оцінювання

Рейтинговий контроль знань студентів здійснюється за 100-балльною шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ECTS	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	зalік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64		
E	50-54	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Форми поточного та підсумкового контролю. Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів із дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань (КР). Поточне оцінювання (індивідуальне, групове і фронтальне опитування, самостійна робота, самоконтроль). Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння й засвоєння програмового матеріалу, виконання практичних, лабораторних робіт, уміння самостійно опрацьовувати тексти, складання конспекту рекомендованої літератури, написання і захист реферату, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю (КР, іспит) є перевірка глибини засвоєння студентом програмового матеріалу кредиту.

Критерії оцінювання відповідей на практичних заняттях:

Студенту отримує **відмінно**:

В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає у процесі усих виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно виконав усі тестові завдання.

Студенту отримує **дуже добре**:

Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усих виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.

Студенту отримує **добре**:

В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усих виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань.

Студенту отримує **достатньо**:

Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усих виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.

Студенту отримує **задовільно** (мінімальний рівень):

Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усих виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі тестові завдання.

Кількість балів у кінці **семестру** повинна складати від 400 до 800 балів (за 8 кредитів), тобто сума балів за виконання усіх завдань.

Відповідний розподіл балів, які отримують студенти за 8 крд.

***Примітка.** Коефіцієнт для іспиту – 0,6. Іспит оцінюється в 40 б.

Поточне тестування та самостійна робота											Kр	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11		
27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	30	100	400/ 100

9. Засоби діагностики

Засобами діагностики та методами демонстрування результатів навчання є: завдання до практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи (реферати), презентації результатів досліджень, тестові завдання, контрольні роботи.

10. Методи навчання

Традиційні методи навчання (розвідка, бесіда, пояснення); проблемні методи навчання (проблемний виклад матеріалу, частково-пошуковий, дослідницький), інтерактивні методи навчання.

11. Рекомендована література

Базова

1. Нова українська школа: порадник для вчителя / під заг. ред. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
2. Методика навчання української мови: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. М. С. Вашуленка. К. : Літера ЛТД, 2011. 364 с.

Допоміжна

1. Бех І., Вербицький В. Оновлення освіти: фокус на ранній вік. *Освіта*. 2017. № 50– 51.
2. Біла С.В. Робота опорних навчальних закладів. *Завуч. Все для роботи*. 2017. № 13–14.
3. Біленко І. Початкова школа в контексті інноваційних освітніх змін. Використання сучасних технологій, форм та методів у початковій освіті. *Методист*. 2017. № 2. С. 3–7.
4. Василенко Н.В. Нова українська школа: методичний консалтіум. *Управління школою*. 2018. № 7– 9. С. 24– 33.
5. Василенко Н.В. Особливості управління опорною школою: кардинальні реформи в освіті. *Управління школою*. 2017. № 22– 24. С. 6– 17.
6. Галата С. Інтегрований підхід забезпечують завдання, які моделюють життєві ситуації дитини. *Освіта України*. 2017. № 46. С. 9.
7. Гузик М.П. Яку небезпеку приховує монополія дарвінізму для української освіти? *Управління школою*. 2017. № 1– 3. С. 2–11.
9. Добровольський В.В., Костенко О.К. Використання мультимедійних і дистанційних технологій у професійній діяльності педагога-новатора. *Завуч. Все для роботи*. 2017. № 3–4.
10. Догару Г.Г. Моделювання науково-методичної роботи школи. *Завуч. Все для роботи*. 2017. № 5– 6.
11. Калошин В.Ф. Шкільна система оцінювання: добро чи зло? *Управління школою*. 2017. № 16– 18. С. 6–15.
12. Короденко М. Нова школа – нові підходи. *Освіта України*. 2017. № 43. С. 6.
13. Кущ О.В. Нова українська школа: педагогічна свобода вчителя, безпечний шкільний простір. *Педагогічна майстерня*. 2018. № 4. С. 12–15.

12. Інформаційні ресурси

1. Електронна бібліотека підручників: <http://studentam.kiev.ua/>
2. Електронні бібліотеки: <http://dir.meta.ua/ua/science-education/e-libraries/>
3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: <http://nbuv.gov.ua/>
4. Початкова школа. Вчитель - вчителю. Вчитель - учню. Вчитель - батькам. Поради шкільного психолога : <http://teacher.at.ua/>